TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

3195/031/2016

LAUSUNTO

ylitarkastaja Mia Murtomäki

28.10.2016

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

Viite Asiantuntijakutsu (puhelimitse 26.10.2016) tietosuojavaltuutetulle eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan 28.10.2016

HE 105/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain, merityösopimuslain sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta

Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua ja vastata demokraattisen yhteiskunnan tarpeita. Viranomaistoiminnassa tapahtuva henkilötietojen käsittely ja rekisterinpito tulisi olla säädetty mahdollisimman tarkkarajaisesti ja kattavasti lain tasolla. Myös henkilötietojen tiedonsaantioikeudet, mm. luovutuksista viranomaisilta toisille viranomaisille taikka muille tahoille tulee säätää laissa. Viranomaisten väliseen tietojen luovutukseen sovelletaan pääsääntöisesti henkilötietolain sijasta julkisuuslakia (621/1999), jossa säädetään myös tietojen salassapidosta (JulkL 24 §) ja yleisistä perusteista salassa pidettävän tiedon antamiseen (JulkL 26 §). Salassapidosta ja henkilötietojen luovutuksista voidaan säätää myös erityislaeissa.

Henkilötietolaki (523/1999) on henkilötietojen suojaa koskeva yleislaki. Henkilötietolain 8 §:n mukaan henkilötietoja saadaan käsitellä muun muassa, jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta. Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, että viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja.

Mikäli lakiehdotuksen tarkoituksena on antaa lainsäädännön tasolla tiedonsaantioikeuksia henkilötietojen käsittelyyn viranomaisten tai muiden toimijoiden välillä, tulee näistä tiedonsaantioikeuksista säätää tarkkarajaisesti laissa. Lain perusteluissa voidaan antaa tarkentavia määritelmiä ja tulkintaohjeita asiasta.

Edellä mainitut linjaukset tulevat huomioitavaksi myös niissä tilanteissa, joissa tarkoituksena on käsitellä arkaluontoisia henkilötietoja sekä julkisuuslain tai muun erityislain

perusteella salassa pidettäviä tietoja. Henkilötietojen luovutukseen, tiedonsaantiin ja muuhun käsittelyyn tulee olla laissa säädetty asiallinen peruste.

Julkisuuslain 24 §:n 25 kohdan mukaan **salassa pidettäviä** ovat viranomaisen asiakirjat, jotka sisältävät **tietoja työhallinnon henkilöasiakkaasta** sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta.

Henkilötietolain 11 §:n tarkoittamina arkaluonteisina tietoina pidetään henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan:

1) rotua tai etnistä alkuperää;

2) henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista;

3) rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta;

4) henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia;

5) henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä; taikka

6) henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia.

Tieto siitä, henkilö on ollut yhdenjaksoisesti työtön työnhakija edellisen 12 kuukauden ajan, ei sellaisenaan ole henkilötietolain tarkoittama arkaluonteinen henkilötieto.

Henkilötietolain 8 §:n 1 mom. 1 kohdan mukaisesti henkilötietojen käsittely on sallittu, jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. *Suostumuksella* tarkoitetaan kaikenlaista vapaaehtoista, yksilöityä ja tietoista tahdon ilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn. Arkaluonteisten tietojen osalta suostumuksen tulee olla nimenomainen. Suostumus voidaan myös milloin tahansa peruuttaa.

Julkisuuslain 26 §:ssä säädetään yleisistä perusteista salassa pidettävän tiedon antamiseen. Viranomainen voi antaa salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tiedon, jos:

1) tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty; tai

2) se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukainen työnvälitys perustuu työnantajan ja työntekijän sopimusvapauteen ja vapaaseen valintaan. Nyt esitetyn lakimuutoksen tarkoituksena olisi, että työnantaja voisi pyytää työ- ja elinkeinotoimistolta tietoa työhön sopivista pitkäaikaistyöttömistä, ottaen huomioon myös TE-toimiston

työnvälitystehtävän ja työvoiman saatavuuden turvaamisen ja työllisyyden parantamisen. Hallituksen esityksen mukaan lakimuutoksen tarkoituksena on mahdollistaa pitkäaikaistyöttömän palkkaaminen enintään kolmeen yhteensä alle vuoden mittaiseen määräaikaiseen työsuhteeseen ilman eri perustetta ja joustavoittamalla takaisinottovelvoitetta irtisanomistilanteessa.

Koska työhallinnon asiakkuus sinänsä on salassa pidettävä tieto, on jo voimassa olevassa laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) 13 luvun 6 §:ssä on säädetty työttömän työnhakijan suostumuksesta luovutusperusteena työpaikan täyttämistä varten tarpeellisten tietojen luovuttamiseen työnantajalle.

Lain mukaan työnhakijalta on pyydettävä kirjallinen suostumus työpaikan täyttämistä varten tarpeellisten tietojen luovuttamiseen työnantajalle. Merkintä suostumuksesta tai siitä kieltäytymisestä tehdään henkilöasiakasrekisteriin (työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän henkilöasiakasrekisteri).

Työpaikan täyttämistä varten tarpeellisia tietoja ovat:

1) työnhakijan nimi ja yhteystiedot, äidinkieli, muu kielitaito ja kansalaisuus;

2) työnhakijan koulutus ja suorittamat ammatilliset tutkinnot sekä tarpeellisin osin niiden sisältö ja arvosanat;

3) työhistoria työtodistuksesta ilmenevine tietoineen;

4) asevelvollisuuden suorittaminen,

5) erityisosaaminen, työ- ja koulutustoiveet samoin kuin työnhakijan itsensä laatima työnhakuesittely työnantajia varten.

Lain 13 luvun 6 §:n 3 mom. mukaan työnhakijan terveydentilaa koskevia tietoja saa luovuttaa työnantajalle vain työnhakijan nimenomaisella kirjallisella suostumuksella. Luovutettavien terveystietojen tulee olla välttämättömiä avoimen työpaikan tai kyseisen ammattialan erityisten terveydentilavaatimusten täyttämiseksi taikka sellaisen työnhakijan työllistymisen edistämiseksi, jonka vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä.

Nyt ehdotuksessa lisättäisiin työpaikan täyttämistä varten tarpeellisten tietojen luetteloon:

6) työsopimuslain 1 luvun 3 a §:ssä ja merityösopimuslain 1 luvun 4 a §:ssä tarkoitetun määräaikaisen työsopimuksen solmimisedellytysten selvittämiseksi tieto siitä, että henkilö on ollut yhdenjaksoisesti työtön työnhakija edellisen 12 kuukauden ajan.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän henkilöasiakasrekisteriin (ns. URA-rekisteriin) tallennetaan lain mukaan henkilöasiakkaasta asiakaspalvelua varten mm. tiedot työtarjouksista ja esittelyistä työnantajalle. Asiakastietojen tallettamisesta tietojärjestelmään on kerrottava henkilöasiakkaalle. Jos rekisteriin talletettava henkilötieto on saatu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, rekisteriin tulee merkitä, mistä tieto on

saatu ja kuka tiedon on merkinnyt.

Rekisteröidyllä työnhakijalla on oikeus henkilötietolain 26 - 28 §:n mukaisesti tarkastaa itseään koskevat tiedot. Jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja. Rekisterinpitäjän on samalla ilmoitettava rekisteröidylle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet sekä, mihin rekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan.

Tietosuojavaltuutettu valvoo henkilötietojen lainmukaista käsittelyä ja myös viranomaisten henkilörekisteiden käyttöä ja suojaamista siten kuin henkilötietolaissa säädetään. Tietosuojavaltuutettu voi antaa rekisterinpitäjälle määräyksen rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta tai tiedon korjaamisesta.

Nyt puheena olevassa lakiehdotuksessa perustuslain 10 §:ssä jokaiselle turvattu yksityiselämä sekä henkilötietojen käsittelyn tarkkarajaisuuden ja lakitasoisen sääntelyn vaatimus sekä myös työttömän työnhakijan/rekisteröidyn itsemääräämisoikeus suostumuksella luovutettavien tietojen osalta näyttäisi toteutuvan.

Tietosuojavaltuutetun toimivallasta

Henkilötietolain (523/1999) 38 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutettu antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi ja käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Henkilötietolain 40 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on edistettävä hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä ohjein ja neuvoin pyrittävä siihen, ettei lainvastaista menettelyä jatketa tai uusita. Tarvittaessa tietosuojavaltuutetun on saatettava asia tietosuojalautakunnan päätettäväksi taikka ilmoitettava syytteeseen panoa varten.

Henkilötietolain 40 §:n 2 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on ratkaistava asia, jonka rekisteröity on saattanut 28 ja 29 §:n nojalla hänen käsiteltäväkseen. Tietosuojavaltuutettu voi antaa rekisterinpitäjälle määräyksen rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta tai tiedon korjaamisesta.

Tietosuojavaltuutettu valvoo yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (työelämän tietosuojalaki) (759/2004) 22 §:n mukaan lain noudattamista yhdessä työsuojeluviranomaisten kanssa.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi

Neuvonta 029 56 16670 ma-to **9:00-11:00 & 13:00-15:00** pe **9:00-12:00**